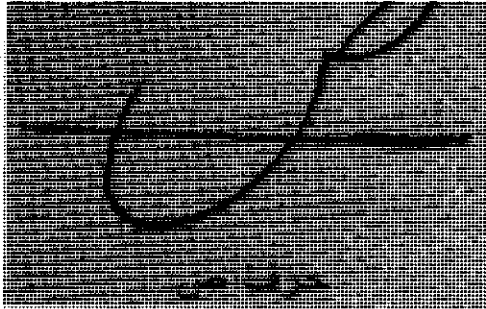

الهيكل والماطية

أمنزله خط تحفة

الخط الكوفي
والخط العثماني
والخط المغربي
والخط النسخي
والخط الديواني
والخط الرقعي
والخط السجدي
والخط المصنف
والخط المتكامل

یادگیری بیش تر دانش آموزان است. اغلب شکل های پیشنهادی برای حروف، با کمک دانش آموزان پایه ی دوم ابتدایی تهیه شده اند.

حروف «الف»: این حرف شبیه به انسانی است که روی طناب راه می رود. همیشه روی طناب در حال حرکت است و هیچ گاه از روی آن خارج نمی شود.

نکته ی مهم: به این طناب که حرف الف روی آن راه می رود، و او و بقیه ی حروف را به سمت جلو راهنمایی می کند و از منحرف شدن و به هم ریختگی آن ها جلوگیری می کند خط زمینه (کرسی) می گوئیم.

حرف «ب»: این حرف شبیه به انسانی در حال استراحت است که دستش را زیر تنش گذاشته و بر روی خط زمینه استراحت می کند. اندازه ی آن می تواند کوتاه تر هم باشد. پاهایش جفت و در کنار هم هستند. برای همین در قسمت انتهای حرف ضخامت بیش تر است.

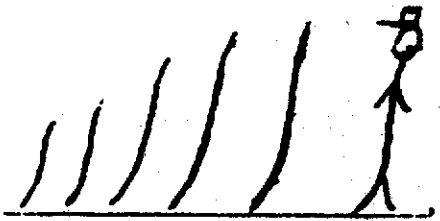
حرف «ک»: این حرف از ترکیب دو حرف الف و ب به وجود می آید که اگر برای دانش آموز ابتدایی به صورت داستان گفته شود، فهمش بسیار آسان تر می شود. داستان می تواند چنین باشد: روزی حرف الف که روی خط زمینه در حال حرکت بود، از تنهایی خسته شد و با خود گفت: ای کاش دوست و هم صحبتی برای من پیدا می شد تا دیگر تنها نباشم. در همین حال حرف ب را دید و به او گفت: ای حرف خوب و زیبا، می خواهی با هم دوست شویم؟ تا کی می خواهی روی خط زمینه بخوابی؟ بیا با هم یک حرف جدید به وجود بیاوریم و از تنهایی بیرون بیاییم. حرف ب قبول کرد و حرف الف هم که دیگر از راه رفتن خسته شده بود، روی کول حرف ب قرار گرفت و یک سایه بون هم روی سر خودش گذاشت که شبیه خودش بود، ولی کمی بزرگ تر از خودش و حرف ک به وجود آمد.

معتدل و زیبا، از کندی نسخ و نقص های تعلیق به دور است. به علاوه، نظم اعتدال و متانت وافر و دایره هایی ظریف و موزون و به غایت دلپذیری دارد. دیگر این که در نظم، روشنی و تعادل به نسخ می ماند و در حرکات قلمی و تندی حروف و کلمات به تعلیق؛ اما در زیبایی و لطافت از هر دو برتر است.

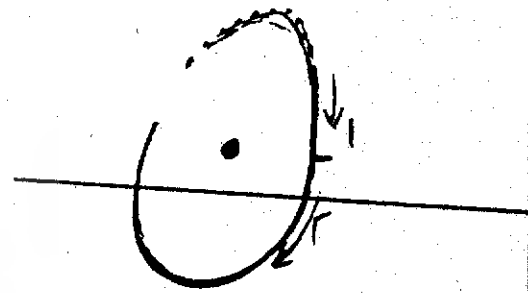
حروف نستعلیق را ملهم از زیبایی های طبیعت شمرده اند: حروف قائم را به درختان و گل ها، دایره ها را به فراز و نشیب چمنزار و چشمه سار و زیر و بم اصوات، کشیده ها را به جلگه ها و دشت های سرسبز و خرم یا کشش های صوت، اندام حروف و کلمات را به اندام های حیوانات و پرندگان به خصوص انسان، و دسته بندی جمله را به صف های پرندگان و دسته بندی گل ها مانند کرده اند.

این خصوصیات است که باعث می شود، خط نستعلیق را عروس خط های اسلامی بنامند که واقعاً هم لیاقت عروس بودن را دارد. نستعلیق تحریری، همان نستعلیق با قلم نی است و همان قواعد را دارد و تنها ضخامت حروف در نستعلیق تحریری کم می شود و گاه ضخامت ها یکسان هستند. در غیر این قواعد، همان قواعد و اصول قلم نی رعایت می شود. چون ضخامت ها تقریباً در بیش تر نقاط یکی می شوند، از پیچیدگی قواعد کاسته و بر سرعت نوشتن افزوده می شود.

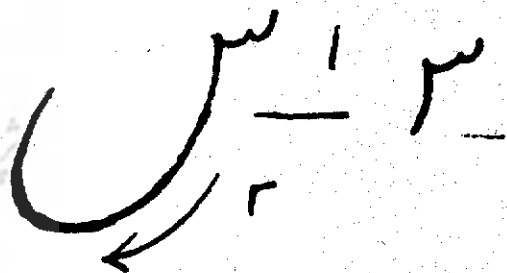
شکل حروف و مراحل نوشتن آن ها
شبیه سازی حروف باعث یادگیری و ماندگاری در ذهن دانش آموزان دوره ی ابتدایی می شود. لازم به ذکر است که نمی توانیم بگوئیم حروف صد درصد شبیه به شکل های پیشنهادی هستند. شاید شما بتوانید، شکل های بهتری را با این حروف تطابق دهید. در هر صورت، هدف تدریس ایجاد تنوع، شور و هیجان، و نیز

حرف الف

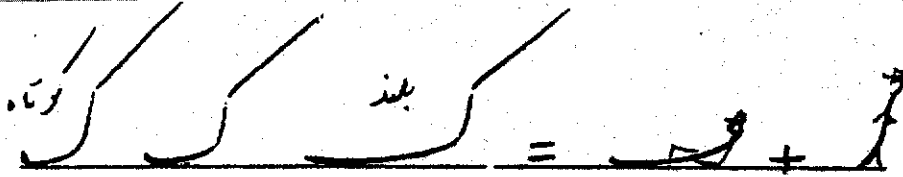
حرف ن

حرف س

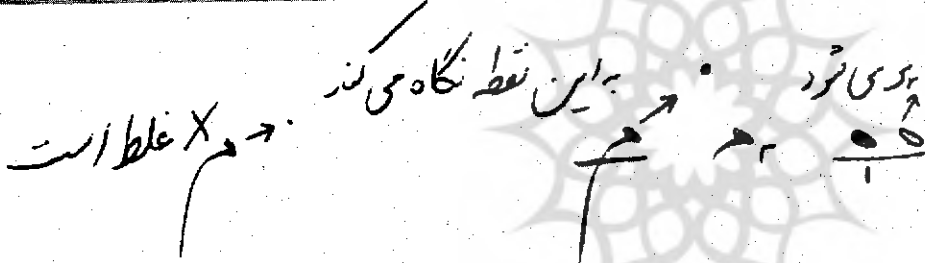
حرف ط

حرف ک

حرف ف

حرف م

حرف «و»: حتماً داستان اردک کوچولوی خجالتی را شنیده‌اید. حرف «و» شبیه چشم و متقار جوجه اردک خجالتی است که چشمش همیشه سیاه و توپر است. می‌گویید نه، مشاهده کنید.

حرف «ف»: حتماً شکل حرف «و» را با کمک جوجه اردک خجالتی خوب دیده‌اید. اگر همان حرف «و» را با حرف «ب» ترکیب کنیم، حرف «ف» به وجود می‌آید. می‌توانیم داستانی شبیه به حرف ک با کمی تغییر برای حرف «ف» بگوییم.

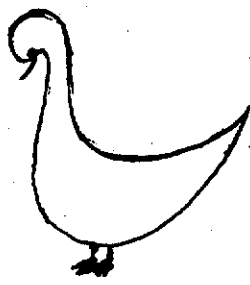
حرف «د»: حرف «د» در خط تحریری، بیش‌تر شبیه به یک توت فرنگی است که آن را از وسط نصف کرده باشیم؛ ببینید.

حرف «ز»: حرف «ز» چند نوع است که بعداً در مورد آن‌ها توضیح خواهیم داد. اما حرف «ر» تنها که همیشه روی خط زمینه قرار دارد، شبیه سینه‌ی یک پرند است که به آن «ر» مرغی هم می‌گویند.

حرف «ط»: اگر دسته‌ی حرف «ط» را برداریم، یک بادام باقی می‌ماند که به صورت کج روی خط زمینه قرار گرفته است. حالا یک الف کوچک روی آن می‌گذاریم (جایی که بادام با خط زمینه برخورد کرده است) تا این حرف به وجود می‌آید.

حرف «ه»: این حرف همان‌طور که از ظاهرش پیداست، به حرف «د» شباهت دارد که بعد از تماس با خط زمینه، به سمت ابتدای حرف رفته و به آن متصل شده و تقریباً یک دایره تشکیل داده است. و یا می‌توانیم بگوییم شبیه یک هلوست که آن را از درخت چیده و در یک بشقاب قرار داده‌ایم.

همان‌طور که ملاحظه فرمودید، شکل این حروف همراه با محل قرار گرفتن آن‌ها نسبت به خط زمینه، مشخص شد و دیدیم که این حرف روی خط زمینه قرار می‌گیرند. برای این که یادگیری بهتر انجام شود، می‌گوییم این‌ها

با نور خود کار بر می نمود
و

حرف و

شبيه يك بادام است. و قسمت دوم آن همان دایره‌ی حرف «نون» است. با گذاشتن نقطه روی «ص»، حرف ضاد به وجود می‌آید.

حرف «ق»: این حرف نیز دو قسمت دارد: قسمت اول، تقریباً شبیه به یک نقطه‌ی سیاه و گرد، و قسمت دوم، همان دایره‌ی حرف «نون» است. در قسمت اول، شکل دایره را با فشار خودکار یا مداد به وجود می‌آوریم.

حرف «ی»: این حرف هم دو قسمت دارد: قسمت دوم مانند حروف دایره‌داری که تاکنون گفته شدند، همان دایره‌ی حرف نون است. اما قسمت اول بیش‌تر به بینی یک انسان شباهت دارد، در حالت نیم‌رخ که البته به سمت بالا متمایل است.

حرف «ع»: قبل از این که شکل و شیوه‌ی نوشتن حرف «ع» را شرح دهیم، لازم است این نکته را بگوییم که هنگام نوشتن، جهت دایره‌ی حروف ع، غ، ح، چ و خ برعکس بقیه‌ی حروف دایره‌دار است و به آن‌ها حروف دایره‌ی معکوس می‌گوییم.

حرف «ع» در ساده‌ترین حالت می‌تواند این‌گونه تشریح شود که از دو قسمت تشکیل شده است: قسمت اول مانند یک عدد شش «۶»، و قسمت دوم پائین تخم‌مرغ است که به صورت معکوس شکل می‌گیرد.

یک نقطه روی ع حرف غ را به وجود می‌آورد.

رسم الخط حروف ح، چ، ج و خ یکی است و فقط نقطه‌ها در این حروف جابه‌جا

همیشه روی خط زمینه قرار می‌گیرند و هیچ‌وقت به صورت مفرد یا هنگام اتصال، زیر خط نخواهد رفت که در قسمت بعدی، به صورت مفصل همراه با مثال توضیح داده خواهند شد. این حروف دارای دایره‌هایی شبیه به هم هستند و به قول معروف، ما در اغلب حروف دایره‌دار، حرف ن است.

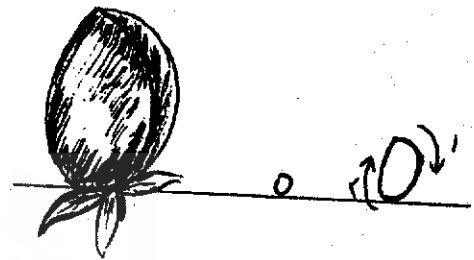
حرف «ن»: حرف «ن» قسمتی از محیط و یا دقیق‌تر بگوییم، قسمت پائین یک تخم‌مرغ است که می‌توانیم آن را به دو قسمت تقسیم کنیم: قسمت اول بیش‌تر حالت عمودی دارد و قسمت ابتدای حرف، کمی بالاتر از قسمت انتهای حرف شروع می‌شود. دایره‌ی این حرف در اکثر حروف بعدی وجود دارد.

حرف «ل»: اگر روی قسمت ابتدایی و شروع حرف ن، یک حرف الف بگذاریم، حرف لام به‌وجود می‌آید. برای نوشتن آن، ابتدا یک الف بلند و بعد دایره‌ی حرف «ن» را می‌نویسیم.

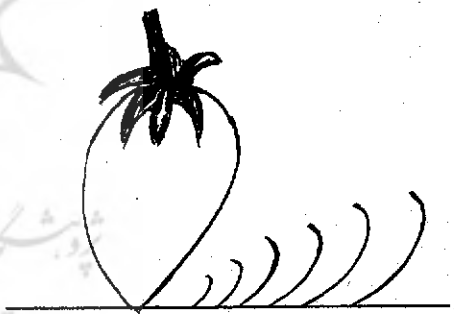
حرف «س»: در خط تحریری، ساده‌تر این است که بگوییم، اگر یک عدد «سه» را روی قسمت دوم حرف ن قرار دهیم، حرف س به‌وجود می‌آید. یا می‌توانیم بگوییم شبیه یک داس است. دندان‌ها در یک سطح نیستند و هر دندان نسبت به دندانه‌ی قبلی کمی پائین‌تر است.

با گذاشتن سه نقطه روی س، حرف ش به‌وجود می‌آید.

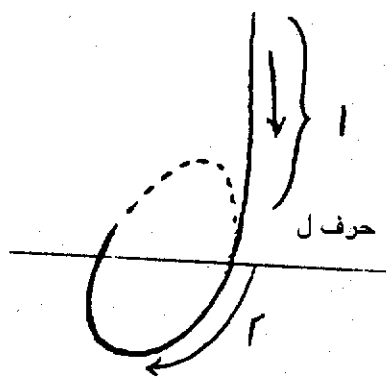
حرف «ص»: قسمت اول «صاد» مانند قسمت اول حرف «ط»، و تقریباً

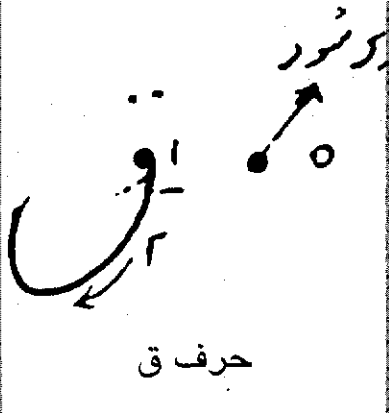
حرف ه

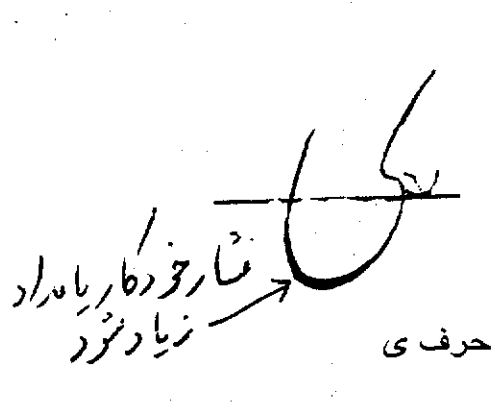
حرف د

حرف ل

حرف ق

حرف ی

حرف ح

خاص و پیچیده‌ای نیاز ندارد و آموزش آن می‌تواند آسان و فراگیر باشد.
 ۷. داشتن خط تحریری خوب امری ذاتی نیست. آنچه باعث می‌شود آن را ذاتی فرض کنیم، مشاهده‌ی خط تحریری خوب والدین و نظارت آن‌هاست. هر فردی می‌تواند با تمرین و تلاش آن را به دست آورد.

می‌شوند. قسمت اول حرف ح مانند نوک یک پرند، و قسمت دوم آن مانند قسمت دوم حرف ع است.
حرف «م»: این حرف دایره ندارد و از خصوصیات مهمش این که همیشه توپر است. مراحل نوشتن آن چنین می‌توان شرح داد: نقطه‌ی آن نه به پائین نگاه می‌کند و نه به بالا، و دنباله‌ی آن را می‌توانیم با قسمت اول حرف ل وارونه نشان دهیم.

نکاتی قابل تأمل:

۱. خط و خوش نویسی می‌تواند همواره ابزاری برای موفقیت و پیشرفت انسان باشد.
۲. خط زیبا، عامل مهم و مؤثری در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان محسوب می‌شود.
۳. خوش نویسی و خط تحریری رابطه‌ی مستقیمی با افزایش تمرکز در یادگیری افراد، خصوصاً دانش‌آموزان دارد. در نتیجه آموزش صحیح آن در دوره‌ی ابتدایی و دوره‌های بعد، یکی از راه‌های جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان کم توجه محسوب می‌شود.
۴. خوش نویسی یک فعالیت تصعیدی است و توجه به آن، پاسخگوی مسائل عاطفی، روانی و شخصیتی افراد از قبیل محبت، عزت نفس، پذیرش در گروه، نظم و انضباط و زیبایی است.
۵. خط تحریری نستعلیق مقدمه‌ای است برای نوشتن با قلم نی.
۶. خط تحریری نستعلیق به ابزار

منابع

۱. اثباتی، محمد حسن (۱۳۷۲). شیوه‌ی نو در آموزش خط تحریری. جهاد دانشگاهی، اسلیمی.
۲. اتحاد عبدالرضا (۱۳۷۷). خط ریز تحریری نستعلیق. حسن برتر.
۳. چهاردولی، احمد (۱۳۷۶). حسن هم‌جواری. فرهنگسرای بساوی.
۴. فضائی، حبیب اله (۱۳۵۳). اطلس خط. مشعل اصفهان.
۵. نامجو، محمد (۱۳۷۸). آموزش خط تحریری ریز. کلهر.
۶. هادی پور، عظیم (۱۳۷۸). روش نو در آموزش خط تحریری. پیام معلم.
۷. خط و خطاطی. فصل نامه‌ی هنر. شماره‌ی ۱۳۷۵. ۳۱.
۸. جزوه‌ی خط تحریری استاد رفیعی، انجمن خوشنویسان ایران.
۹. جزوه‌ی آقای ابوالفضل سنگینان، دبیر هنر منطقه‌ی ۱۵ تهران.
۱۰. تجربیات شخصی تدریس محقق.